

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

THE IMPACT OF CHANGES IN MINERAL PRICES ON MINING EFFICIENCY

Murodov Abbos Avaz o‘g‘li

Master’s Student, Faculty of Mining Navoi State University of Mining and
Technologies

Abstract

In a market economy, fluctuations in mineral prices directly affect the efficiency of mining development. This study theoretically analyzes the impact of price dynamics on the economic indicators of mining projects, particularly Net Present Value (NPV) and Internal Rate of Return (IRR). Furthermore, the research scientifically highlights the increase in investment risks and uncertainties in evaluating mining projects under conditions of price volatility.

Keywords: mineral prices, mining efficiency, NPV, IRR, risk, market economy.

FOYDALI QAZILMALAR NARXINING O‘ZGARISHI KON SAMARADORLIGIGA TA’SIRI

Murodov Abbos Avaz o‘g‘li

NDKTU, Konchilik fakulteti magistranti

ANNOTATSIYA

Bozor iqtisodiyoti sharoitida foydali qazilmalar narxining o‘zgaruvchanligi konlarni o‘zlashtirish samaradorligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Ushbu tadqiqotda narx dinamikasining kon iqtisodiy ko‘rsatkichlariga, xususan sof joriy qiymat (NPV) va ichki rentabellik normasi (IRR) ga ta’siri nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, narx o‘zgarishi sharoitida investitsion risklarning ortishi va kon loyihalarini baholashdagi noaniqliklar ilmiy asosda yoritiladi.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Kalit so‘zlar: foydali qazilmalar narxi, kon samaradorligi, NPV, IRR, risk, bozor iqtisodiyoti.

Kirish

Bozor iqtisodiyoti sharoitida konchilik sanoati global narx tizimi bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, foydali qazilmalar narxi kon loyihalarining iqtisodiy samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Konlarni o‘zlashtirish uzoq muddatli investitsion jarayon bo‘lgani sababli narxlarning o‘zgaruvchanligi loyihaning yakuniy natijalariga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi.

Ilmiy tadqiqotlarga ko‘ra, konchilik loyihalarida daromadning asosiy qismi aynan foydali qazilmalar narxiga bog‘liq bo‘lib, narxlarning pasayishi loyihaning zarar bilan ishlashiga olib kelishi mumkin (Mining Economics and Strategy). Shu sababli narx omilini chuqur tahlil qilish kon samaradorligini baholashda muhim ilmiy masala hisoblanadi.

Asosiy qism

Kon samaradorligini baholashda asosiy iqtisodiy ko‘rsatkichlar sifatida sof joriy qiymat (NPV) va ichki rentabellik normasi (IRR) qo‘llaniladi. Ushbu ko‘rsatkichlar orqali kon loyihasining moliyaviy samaradorligi aniqlanadi. Narx oshgan sharoitda daromad ortadi va loyiha rentabelligi yuqori bo‘ladi, aksincha narx pasayganda kon samaradorligi keskin kamayadi.

Foydali qazilmalar narxining o‘zgarishi quyidagi iqtisodiy oqibatlarga olib keladi:

- Kon daromadlarining beqarorligi;
- Investitsion qarorlar qabul qilishdagi noaniqlik;
- Ishlab chiqarish hajmini moslashtirish zaruriyati.

Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, kon loyihalarining iqtisodiy natijalari eng ko‘p darajada narx omiliga sezgir hisoblanadi (SME Mining Engineering Handbook).

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Narx o‘zgaruvchanligi konchilik faoliyatida asosiy risk manbalaridan biri hisoblanadi. Global bozor sharoitida talab va taklifning o‘zgarishi, geosiyosiy omillar va logistika xarajatlari narxlarning keskin tebranishiga sabab bo‘ladi. Bu esa kon loyihalarini baholashda an’anaviy usullar (NPV, IRR)ning cheklanganligini ko‘rsatadi.

Zamonaviy yondashuvlarga ko‘ra, narx noaniqligini hisobga olish uchun ssenariy tahlili, Monte-Karlo modellashtirish va real opsiyonlar usuli qo‘llaniladi (McKinsey & Company). Ushbu usullar turli narx variantlarida kon samaradorligini baholash imkonini beradi va investitsion qarorlar ishonchliligini oshiradi.

Takomillashtirish yo‘llari

Foydali qazilmalar narxining o‘zgaruvchanligi sharoitida kon samaradorligini oshirish uchun quyidagi ilmiy asoslangan yondashuvlar tavsiya etiladi:

Birinchi, narx risklarini boshqarish muhim ahamiyatga ega. Bunga uzoq muddatli shartnomalar tuzish, mexanizmlaridan unumli foydalanish orqali erishish mumkin.

Ikkinchi, kon loyihalarini baholashda ko‘p variantli ssenariy tahlilini qo‘llash zarur. Bu optimistik, pessimist va real variantlarda loyihaning samaradorligini baholash imkonini beradi.

Uchinchi, ishlab chiqarish hajmini moslashuvchan boshqarish muhim hisoblanadi. Narx yuqori bo‘lgan davrda qazib olish hajmini oshirish, narx pasayganda esa xarajatlarni optimallashtirish orqali zararlarni kamaytirish mumkin.

To‘rtinchi, innovatsion va energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish tannarxini kamaytirish zarur. Bu esa past narx sharoitida ham konning rentabelligini saqlab qolishga yordam beradi.

Xulosa

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Foydali qazilmalar narxining o‘zgarishi kon samaradorligiga bevosita va sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Narx o‘zgaruvchanligi kon loyihalarining iqtisodiy barqarorligini pasaytiradi va investitsion risklarni oshiradi. Shu sababli konlarni baholashda narx omilini chuqur tahlil qilish, zamonaviy iqtisodiy modellardan foydalanish va risklarni boshqarish mexanizmlarini joriy etish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mining Economics and Strategy
2. SME Mining Engineering Handbook
3. Dehghani H., Atae-pour M. Mining project evaluation under uncertainty – *Resources Policy*.
4. Slade M.E. Valuing managerial flexibility: Real options in mining – *Resources Policy*.
5. World Bank